ARCHIWISTYKA SPOŁECZNA/RODZINNA „MINIPORADNIK”

cz. 1 - techniczne aspekty digitalizacji zdjęć, by dysponować jego dobrą wersją cyfrową;

cz. 2 - jak opisywać te zdjęcia, by w łatwiejszy sposób móc z nich później korzystać;

cz. 3 - na co zwracać uwagę i skąd czerpać informacje, by posiadane przez nas zdjęcie stało się jak najmniej „anonimowe” ...

Grajewskie Centrum Kultury

Grajewska Izba Historyczna

GRAJEWO · 1540 - 2020 ·

Opracował:
dr Tomasz Dudziński

DIGITALIZACJA ZBIORÓW

MINIPORADNIK cz.1

Wykonywanie kopii cyfrowych tzw. digitalizacja starych zdjęć czy dokumentów jest jak najbardziej wskazana, gdyż:

- chroni oryginał zdjęcia przed zniszczeniem;
- umożliwia wykorzystanie zdjęcia w innych celach np. zamieszczenie w internecie, publikacja w wydawnictwie, przesłanie innym członkom rodziny itp.;
- ułatwienie pracy osobom, które chcą skorzystać ze zdjęcia;
- umożliwia integrację społeczności;

Najlepiej, gdy możemy skorzystać ze skanera,

jeśli jednak nie mamy takiej możliwości,

to możemy też skorzystać z aparatu fotograficznego

(nawet tego w naszym telefonie)

Żeby jednak nasza praca nie poszła na marne, warto wiedzieć, jak to zrobić...

DIGITALIZACJA ZBIORÓW

- SKANER -

MINIPORADNIK cz.1

O czym należy pamiętać:

- najlepiej wykonywać skan w formacie .tiff w rozdzielczości min. 600 dpi i schemacie kolorów RGB *(jeśli nie mamy takich możliwości to w formacie .bmp, ostateczności .jpg i rozdzielczości nie mniejszej niż 300 dpi)*
- zawsze skanujemy obszar nieco większy od samego zdjęcia;
- zawsze skanujemy w rzeczywistych kolorach oryginału;

Powstałe w ten sposób pliki będą dość spore (a nawet bardzo spore), ale umożliwia to ich późniejsze wykorzystanie do różnych celów.

Na etapie skanowania nie poddajemy zdjęcia żadnej obróbce, a powstały plik traktujemy jako **PLIK-MATKĘ**, którego **KOPIĘ** możemy później modyfikować w dowolny sposób:

- wykadrować odpowiedni fragment;
- zmniejszyć rozmiar, by „wrzucić” w internet;
- obrobić graficznie;

itd....

DIGITALIZACJA ZBIORÓW - APARAT FOTO -

MINIPORADNIK cz.1

O czym należy pamiętać:

- należy równo doświetlić zdjęcie zewnętrznym źródłem światła, najlepiej przynajmniej z dwóch stron i unikamy świetlnych refleksów na zdjęciu *(!!! Nie wskazane jest używanie lampy błyskowej z aparatu/telefonu !!!)*
- staramy się, by oryginał zdjęcia leżał płasko, a obiektyw aparatu był ustawiony prostopadle do zdjęcia *(!!! Nie wykonujemy zdjęcia ze skosu !!!)*
- zawsze fotografujemy obszar nieco większy od samego zdjęcia;

Powstałe w ten sposób pliki będą niestety najczęściej plikami w formacie .jpg i w rozdzielczości 72 dpi *(no cóż jak się nie ma, co się lubi ...)*.

Podobnie jak w przypadku skanera na tym etapie nie poddajemy zdjęcia żadnej obróbce, a powstały plik traktujemy jako **PLIK-MATKĘ**, którego **KOPIĘ** możemy później modyfikować w dowolny sposób:

- wykadrować odpowiedni fragment;
- zmniejszyć rozmiar, by „wrzucić” w internet;
- obrobić graficznie;

itd....

DIGITALIZACJA ZBIORÓW

- BŁĘDY -

MINIPORADNIK cz.1

Najczęstsze błędy:

przy skanerze:

- lustrzane odbicie oryginału
- zagięcie fragmentu zdjęcia
- „obcięcie” części oryginału
- zbyt niska rozdzielczość zdjęcia = utrata szczegółów widocznych na oryginale
- niewłaściwe dociśnięcie zdjęcia = refleksy świetlne (soczewkowo-tęczowe)
- Zeskanowanie całej płaszczyzny skaner np. A4, gdy zdjęcie jest mniejsze = powstanie bardzo dużego pliku, z którego większość to białe tło, utrata jakości przy zmniejszaniu całości

przy aparacie foto:

- niewłaściwe położenie oryginału, gdy zdjęcie miało powywijane brzegi itp. = obraz przy krawędziach nie oddaje rzeczywistości
- niewłaściwe doświetlenie oryginału = świetlne refleksy na zdjęciu
- niewłaściwy kąt aparatu (zdjęcia ze „skosu”) = obraz nie oddaje rzeczywistości

Większość tych błędów uniemożliwia późniejsze wykorzystanie powstałej kopii poza celami poglądowymi

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Posiadanie zdjęcia w formie cyfrowej, umożliwiającej jego późniejsze wykorzystanie w różnych celach *(o czym pisałem w cz. 1 „Miniporadnika”)* jest pierwszym etapem jego opracowywania.

Etap drugi to sporządzenie do niego właściwego opisu, co jest szczególnie ważne jeśli tych zdjęć mamy w swoich zbiorach całkiem sporo ;)

Można w tym celu kupić gotowy program do opisywania kolekcji, można skorzystać z tzw. OSA (Otwarty System Archiwizacji Ośrodka „KARTA”), ale też można stworzyć swoją bazę danych przy użyciu programów typu EXCEL, bądź WORD. *(osobiście robię to w formie tabelki w wordzie)*

W dzisiejszych czasach jest to o tyle prostsze, ze zwykłe użycie polecenia „wyszukaj” (skrót klawiszowy: ctrl + F) na komputerze poszukuje danego słowa nie tylko w tytułach plików, ale również w ich zawartości !!!

Podobnie jak w przypadku digitalizacji, żeby nasza praca miała „ręce i nogi” warto wiedzieć, jak zrobić taki opis zdjęcia ...

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Co powinien zawierać opis:

Najlepiej, jak najwięcej informacji, co znacznie później ułatwia pracę z takim zdjęciem ;)

Wpisujemy to, co wiemy lub nawet tylko przypuszczamy, w tym drugim przypadku po zapisie możemy postawić znak zapytania

Do informacji podstawowych, które warto zawrzeć w opisie należą:

1. **Numer inwentarzowy**
2. **Data wykonania zdjęcia**
3. **Miejscowość**
4. **Wydarzenie/opis**
5. **Charakterystyczne obiekty**
6. **Rozpoznane osoby**
7. **Fotograf**
8. **Detale**
9. **Pochodzenie zdjęcia**
10. **Uwagi**
11. **Hasła przedmiotowe / Słowa-klucze**

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Co powinien zawierać opis cd.:

1. Numer inwentarzowy

(najlepiej analogiczny z tytułem, pod jakim mamy zapisane zdjęcie w komputerze np. 001, 002 ...; W przypadku, gdy dzielimy zdjęcia na różne zbiory, to identyfikator danego zbioru; w tym drugim przypadku warto dla każdego zbioru stworzyć oddzielny inwentarz)

Przykład:

Pan X dzieli swoje zdjęcia na dwa zbiory:

1) zbiór pierwszy = zdjęcia rodzinne (zakłada katalog o takiej nazwie, a kolejne zdjęcia numeruje w sposób następujący ROD/001, ROD/002 ...)

2) zbiór drugi = widoki Grajewa (zakłada katalog o takiej nazwie, a kolejne zdjęcia numeruje w sposób następujący GRA/001, GRA/002 ...)

2. Data wykonania zdjęcia

(Oczywiście jeżeli ją znamy, to najlepiej data dzienna. Jeżeli nie to zmoże być to zapis bardziej ogólny np. „lato 1972”, „1971”, „okres II RP”, „lata pięćdziesiąte XX w.”; czy nawet „ok. 1980”, „początek XX w.”; bądź przedział czasowy np. „1914-1918”.)

3. Miejscowość

(Oczywiście jeżeli ją znamy.)

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Co powinien zawierać opis cd.:

4. Wydarzenie/opis
(W zależności od tego, co zawiera zdjęcie. W przypadku zdjęć rodzinnych może być to np. „Ślub Anny Malinowskiej i Piotra Kowalskiego” – raczej unikałbym zapisów typu „Ślub rodziców” /bo osobom z zewnątrz opis ten niewiele powie, jak już to dopiszmy imiona i nazwiska/. W przypadku innych zdjęć opis może być np. „Widok ulicy Dwornej w Grajewie”, „Klasa V ze SP nr 1”.)

5. Charakterystyczne obiekty
(Oczywiście jeżeli są widoczne na danym zdjęciu np. „kościół”, „sklep Maluch”, „kryta ujeżdżalnia”, „poczta”, „restauracja Jagienka” itp.)

6. Rozpoznane osoby
(Oczywiście jeżeli wiemy kto jest kto np. „trzeci z lewej Pan Piotr Kowalski – kowal”, „w środku w kapeluszu moja mama Janina Kowalska”, „w środku wychowawczyni Krystyna Kowalska” itp. Jeżeli osób na zdjęciu jest kilka to zawsze zaznaczamy od której strony je opisujemy np. „od lewej stoją ....”; jeżeli zaś osób jest naprawdę sporo np. przy zdjęciu klasowym, czy z jakiejś wycieczki, to możemy zrobić miniaturkę zdjęcia i po kolei ponumerować osoby.)

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Co powinien zawierać opis cd.:

7. Fotograf
(Nie jest to konieczne, ale zalecam, by jeżeli wiemy, kto jest autorem zdjęcia, to umieszczać tego typu informację. Pamiętajmy, że zgodnie z polskim prawem to właśnie do autora zdjęcia należą prawa autorskie.)

8. Detale
(Wpisujemy tu wszystko, co naszym zdaniem jest warte odnotowania, a widzimy na zdjęciu i może być przydatne nam lub innym osobom np. „Piotruś na rowerku dziecięcym, w tle stara studnia, nad drzwiami szyld sklepowy ...)

9. Pochodzenie zdjęcia
(Warte odnotowania jest po pierwsze, czy dysponujemy oryginałem zdjęcia w wersji papierowej, czy tylko kopią cyfrową, którą ktoś nam przekazał lub pozyskaliśmy z internetu. Możliwe zapisy np. „oryginał w zbiorach własnych”, „kopie z GIH”, „kopia od Pana Jana Kowalskiego”, „kopia z internetu” */warto wówczas podać adres strony internetowej/*, „kopia z publikacji” */warto wówczas podać autora, tytuł i numer strony/*)

OPISYWANIE ZDJĘĆ

Co powinien zawierać opis cd.:

10. Uwagi
(W tym miejscu wpisujemy posiadane informacje o osobach, czy miejscach ze zdjęcia, które są ważne, ale nie wynikają bezpośrednio z tego, co jest widoczne na zdjęciu np. „wychowawczyni J.Kowalska uczyła języka polskiego”, „dom wybudowano w 1976 r.”, „w domu po lewej stronie mieszkali ...” itp.)

11. Hasła przedmiotowe / Słowa-klucze
(Nie są wymagane, ale wskazane – to jakby odpowiednik tagów w internecie, czyli coś co umożliwia grupowanie, czy szybsze znalezienie konkretnych informacji ... Słowa kluczowe powinny dotyczyć: chronologii, położenia geograficznego, osób i obiektów występujących na zdjęciu.)

To pewne wytyczne, ale jeżeli faktycznie chcemy, by nasza praca nie poszła na marne, to warto opisywać zdjęcia wg wskazanego schematu. Oczywiście nie zawsze wszystko wiemy i da się uzupełnić, ale pamiętajmy, że wraz z upływem czasu i dzięki pomocy innych może się udać uzupełnić opis.

OPISYWANIE ZDJĘĆ

MINIPORADNIK cz.2

Jak to wygląda w praktyce:

Nr inw.	9PSK/II/20
Data:	1935.05.18
Miejscowość:	Grajewo
Opis/wydarzenie:	Uroczystości związana ze zgonem Marszałka Józef Piłsudskiego
Obiekty/miejsce:	Rynek miejski, w tle Kościół Św. Trójcy w Grajewie, dzwonnica
Rozpoznane osoby:	?
Detale:	+ zaprzęgi konne z taczankami wz. 28 (zaprzęg 2-konny + 3 żołnierzy konno), w dzisiejszej ul. Kopernika pozostałe pododdziały konno + w bramie kościoła okolicznościowy ołtarz, na rogu ulicy słup ogłoszeniowy, z prawej wylot obecnej ul. Kopernika na niej po lewej budynek Domu Parafialnego, z przodu słupek z kierunkowskazami drogowymi (prawdopodobnie w lewo Bogusze, w prawo Białystok) + wokół rynku ludność cywilna, część z parasolami
Fotograf:	?
Hasła przedmiotowe:	Grajewo, 1935 r., II Rzeczpospolita, Wojsko Polskie, Kawaleria, 9 Pułk Strzelców Konnych, Konie, Kościół, Józef Piłsudski
Pochodzenie:	Tadeusz Grochowski z Białegostoku
Inne:	Oryginał

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

W cz. 1 „Miniporadnika” pisałem o technicznych aspektach digitalizacji zdjęć, by dysponować jego dobrą wersją cyfrową.

W cz. 2 „Miniporadnika” o tym, jak opisywać te zdjęcia, by w łatwiejszy sposób móc z nich później korzystać.

W części 3 skupię na tym, na co zwracać uwagę i skąd czerpać informacje, by posiadane przez nas zdjęcie stało się jak najmniej „anonimowe” ... Żeby dobrze opisać fotografię trzeba ją poddać procesowi badawczemu *(fachowo mówi się o krytyce zewnętrznej i wewnętrznej)*, tak jak każde źródło historyczne.

Choć nie zawsze nam się to w pełni uda, to „zabawa” w detektywa jest niejednokrotnie pasjonująca, a kolejne odkrycia i rozwiązania sprawiają wiele radości ... A przy okazji możemy dowiedzieć się tylu fascynujących rzeczy z przeszłości tej dalszej, ale i bliższej.

I kolejny raz powtórzę, żeby nasza praca miała „ręce i nogi” warto wiedzieć, jak to zrobić taki, na co zwracać uwagę i z jakich pomocy korzystać ...

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

Elementy zdjęcia, na które zwraca się uwagę podczas opisu:

- technika wykonania,
- pieczątka (tuszowa lub wytłaczana) zakładu fotograficznego, fotografa, ale też np. tło, na którym robione jest zdjęcie szczególnie, gdy było wykonywane w zakładzie fotograficznym,
- oryginalne opisy umieszczone na zdjęciu *(trzeba uważać, bo czasem trafiają się błędne)*,
- dedykacje lub inne opisy naniesione na zdjęciu przez właściciela lub autora *(również trzeba uważać, szczególnie jak ktoś opisywał zdjęcie po latach)*,
- detale na zdjęciu – w tym te, które można zobaczyć dopiero przy użyciu lupy, w powiększeniu np. szyldy sklepowe, umundurowanie, ubiór, architektura itd. *(w tym wypadku zdecydowanie pomaga np. znajomość danej miejscowości)*,
- jeżeli mamy do czynienia z „pocztówką” to data wysyłki itp. *(w tym przypadku wiadomo, ze zdjęcie musiało być wykonane przed tą datą),*
- wszystko, co wydaje się nam interesujące lub przykuwa nasza uwagę ;)

Najważniejsze to być dociekliwym i nie bać się popełnienia pomyłki, zły opis zawsze można poprawić.

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

Skąd czerpać informacje i gdzie szukać pomocy:

- dokumenty lub inne zdjęcia przechowywane razem *(mogą się na nich pojawić te same osoby, te same miejsca, jedno może być opisane, a drugie nie, ale jeżeli są np. te same osoby to można je powiązać itd...),*
- informacje przekazane przez inne osoby np. rodzinę *(choć tu trzeba być ostrożnym, bo pamięć ludzka bywa zawodna...)*,
- literatura przedmiotu lub opracowania tematyczne: popularnonaukowa, naukowa, wydawnictwa albumowe, prasa z okresu, kiedy zdjęcie zostało zrobione,
- konsultacje ze specjalistami *(nie musimy być omnibusami w każdej dziedzinie)*,
- internet – a w dzisiejszych czasach daje on naprawdę duuuuuuuuużo możliwości *(przykładem jest chociażby grupa facebookowa „Grajewo dawniej i dziś”)*,
- własne zbiory i posiadana już wiedza = doświadczenie = a z każdym kolejnym „rozszyfrowanym” zdjęciem ono wzrasta !!!

Na kolejnych planszach kilka poglądowych przykładów, o co w tym chodzi ...

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

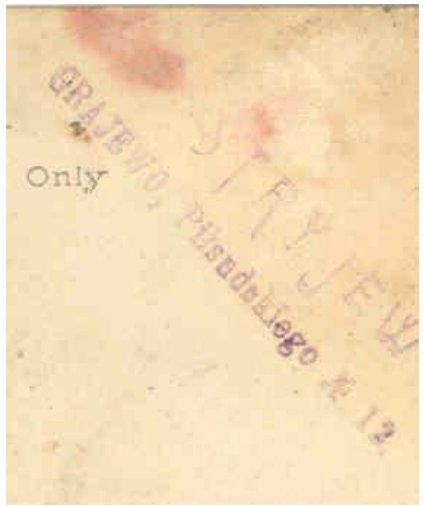

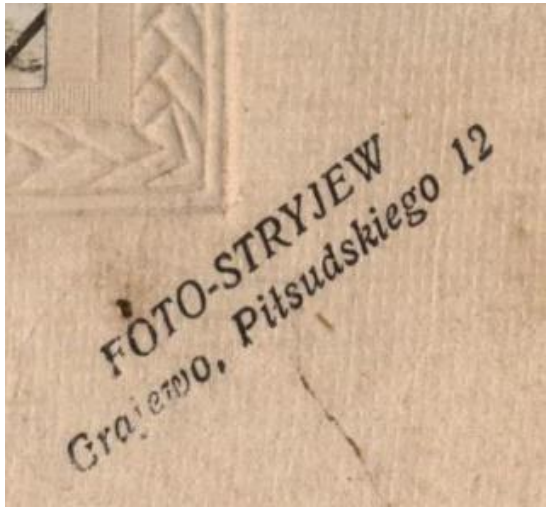

Pieczątki grajewskich fotografów

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

Charakterystyczne tło wykorzystywane
przez danego fotografa w atelier fotograficzny

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

Napisy i daty na zdjęciach

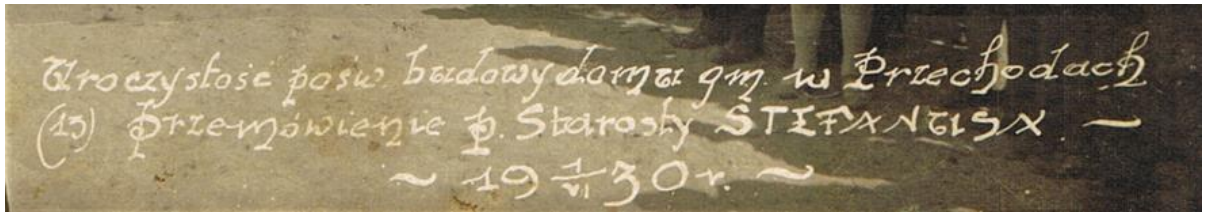

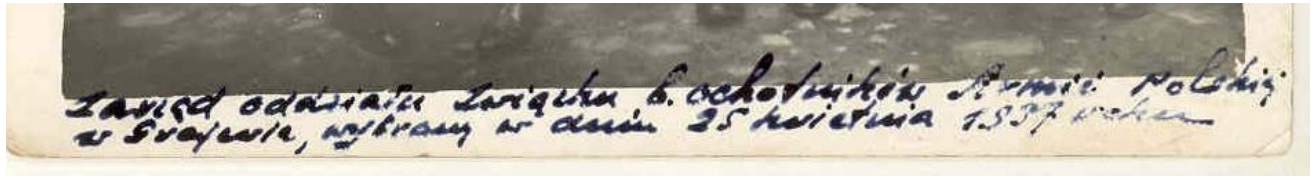

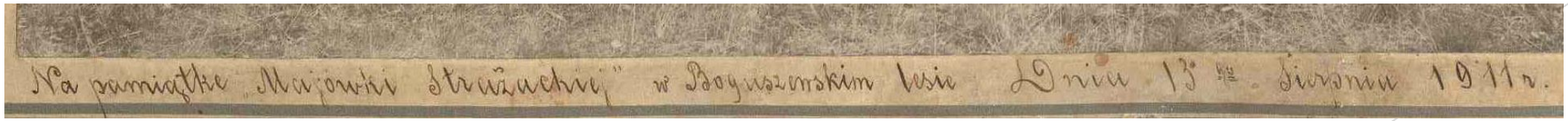

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

Na górze przykład
błędnego opisu z epoki

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

Ks. Biskup Bandurski dokonuje aktu poświęcenia sztandaru.

Uroczystość wręczenia przez P. Prezydenta nowego sztandaru 9 p. strzelców konnych w Grajewie.

Fot. Pikiel.

Weryfikacja zdjęć za pomocą prasy z epoki - 1

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ - przykłady:

Weryfikacja zdjęć za pomocą prasy z epoki – 2

Zdjęcie opisane pierwotnie przeze mnie na podstawie informacji otrzymanej od osoby przekazując jako „Jasełka 1919 r." po kilku latach okazało się w rzeczywistości zdjęciem z przedstawienia „Okrężne" z 1907 r.

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

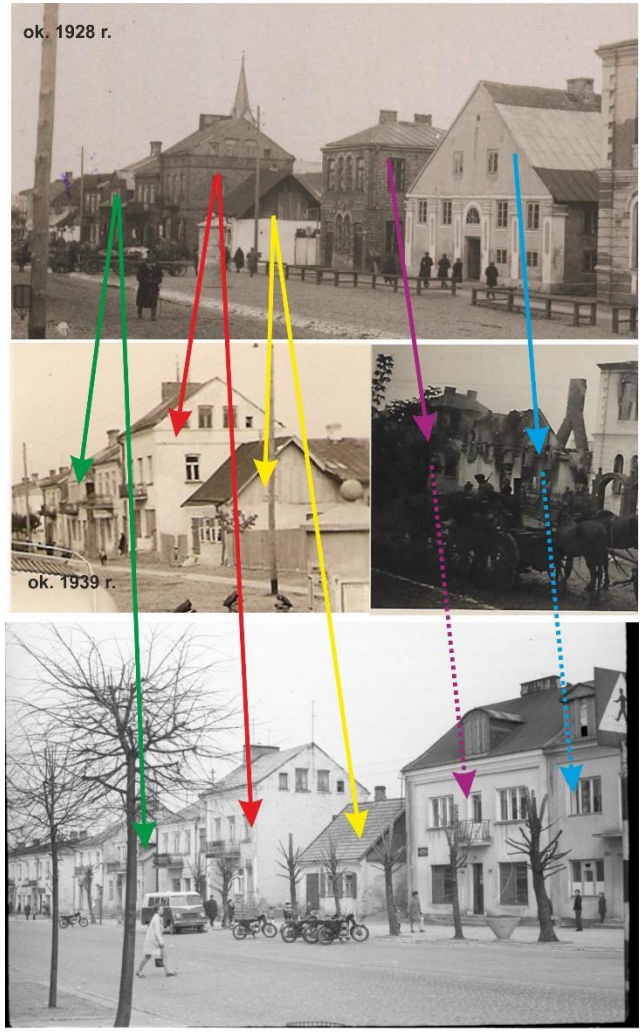

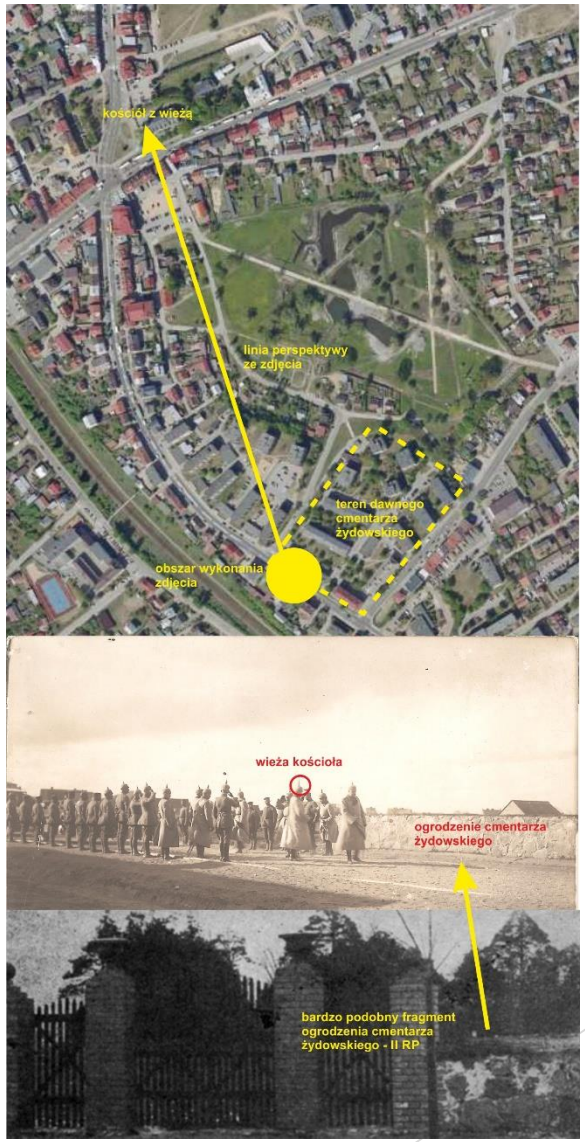

Analiza porównawcza zdjęć z różnych okresów

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ
- przykłady:

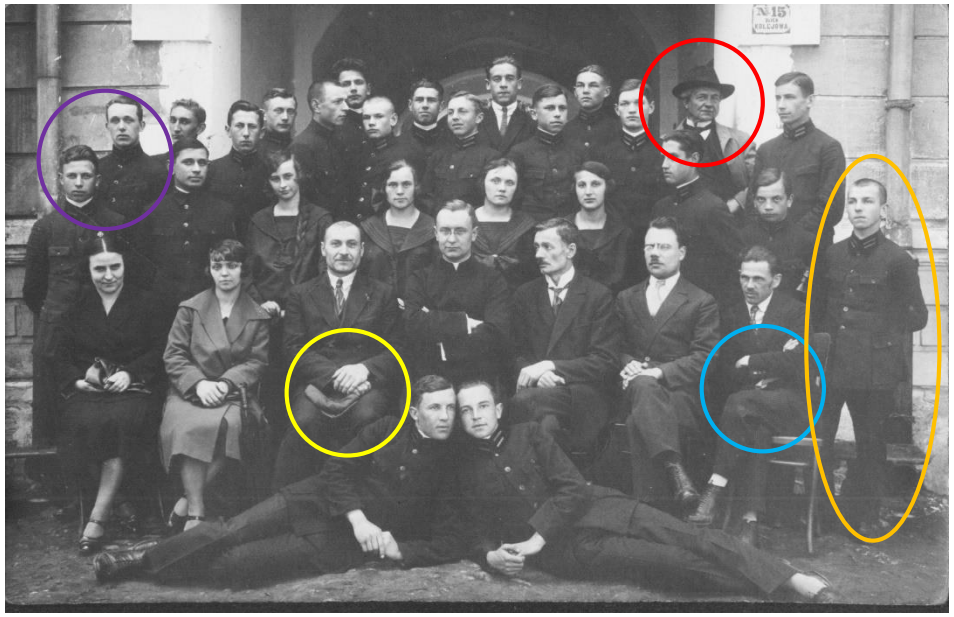

Analiza porównawcza „identycznych” zdjęć

Oba zdjęcia na pierwszy rzut oka są identyczne, ale tylko na pierwszy rzut oka ;)

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

Weryfikacja zdjęć „za pomocą” znanych nam już osób ...

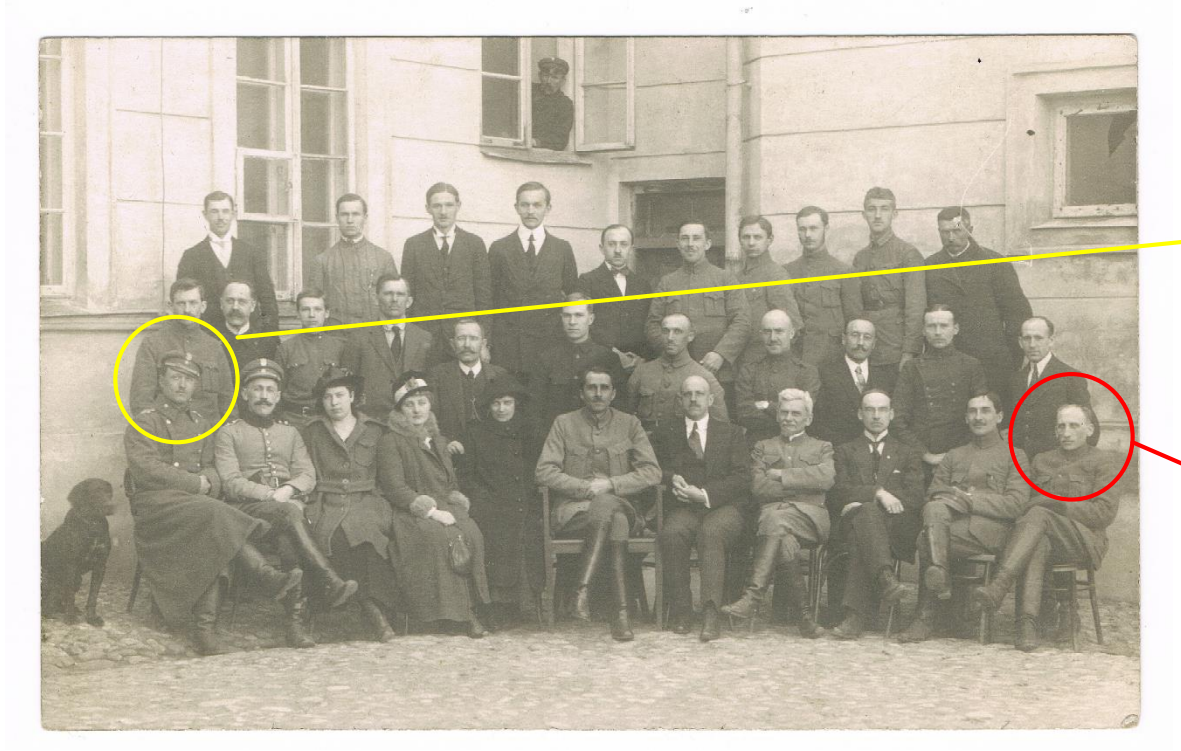

Antoni Witkowski
- Komendant Placu
w Grajewie w 1919 r.

Wacław Perlitz
- Burmistrz Grajewa
w 1919 r.

Zdjęcie, które pojawiło się bez opisu na allegro, ale ponieważ są na nim dwie charakterystyczne osoby związane z Grajewem na przełomie 1918 i 1919 przestało być choć częściowo „anonimowe” ...

CO NAM POMAGA W OPISYWANIU ZDJĘĆ

- przykłady:

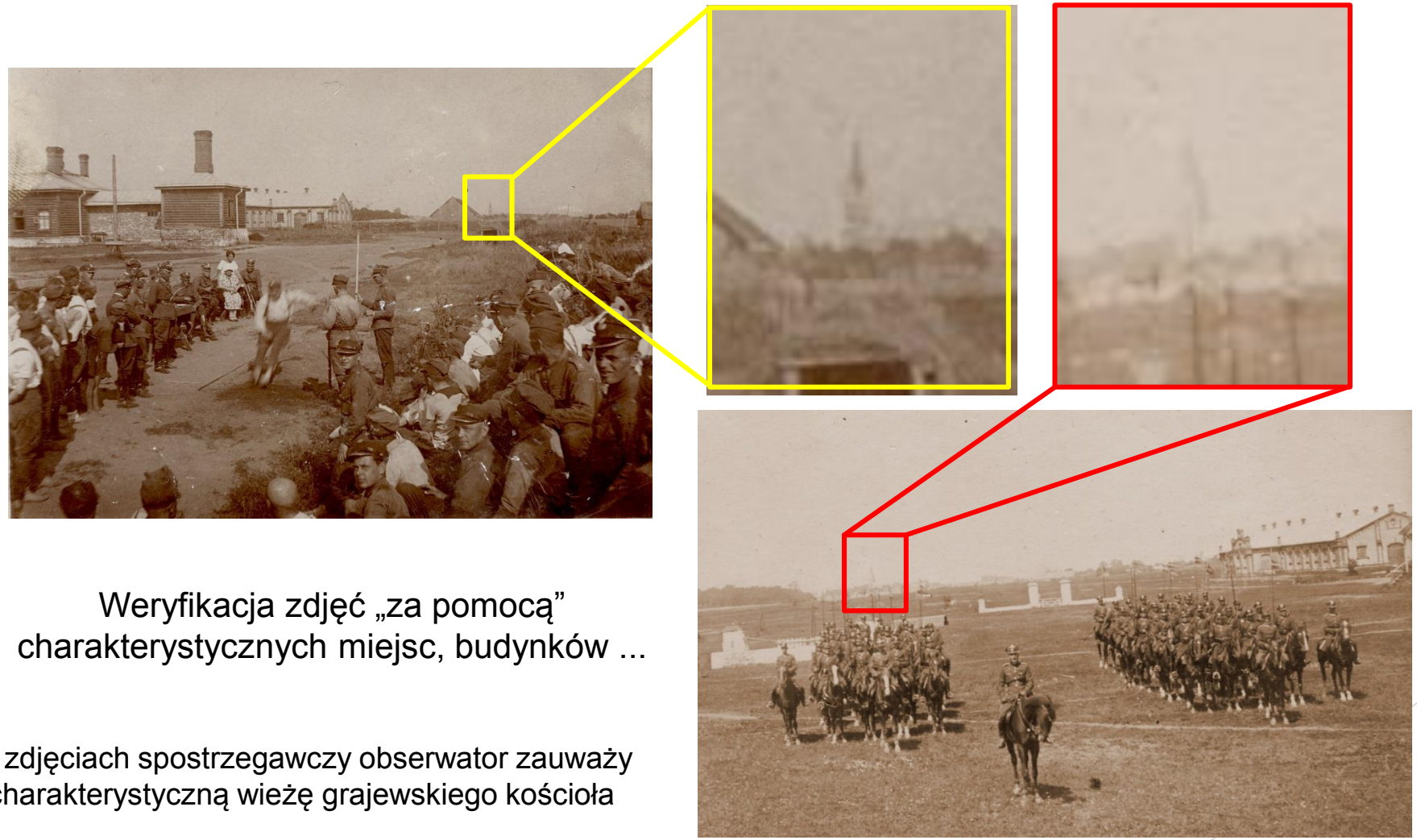

Weryfikacja zdjęć „za pomocą” charakterystycznych miejsc, budynków ...

Na obu zdjęciach spostrzegawczy obserwator zauważy w tle charakterystyczną wieżę grajewskiego kościoła